

«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ:
НОВІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ»

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

26 вересня 2023 року

Соціологічна асоціація України
Південноукраїнське відділення САУ
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет психології, політології та соціології
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială al ICJPS
Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova

**«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ»**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
26 вересня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

УДК 316+339.94
ББК 60.5+66.4

Рецензенти:

Інна ГОЛУБОВИЧ, докторка філософських наук, професорка, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
Денис ЯКОВЛЕВ, доктор політичних наук, професор, декан ФППС Національного університету «Одеська Юридична Академія».

Рекомендовано Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 5 від 30.11.2023 р.

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Олена ЛІСЕЄНКО**, д. соц. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), голова Південноукраїнського відділення САУ, Україна.

Члени редколегії:

МОКАНУ Віктор – д. соц. н., директор Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, керівник Асоціації соціологів і демографів Республіки Молдова, Республіка Молдова;

БОРІНШТЕЙН Євген – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

ПЕТІНОВА Оксана – д. філос. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

АТАМАНЮК Зоя – д. філос. н., доцентка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

МОКАНУ Анжела – докторка соціології, науковий співробітник Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, Республіка Молдова.

Феномен соціальної консолідації у Центрально-Східній Європі: нові реалії та виклики : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. 26 вересня 2023 року. м. Кишиневу – м. Одеса / за ред. О. В. Лісеєнко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 93 с.

Матеріали конференції представлені в авторській редакції мовою оригіналу

© Південноукраїнське відділення Соціологічної асоціації України, 2023

© Асоціація соціологів та демографів Республіки Молдова, 2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

в досить лаконічній формі продемонструвати той вектор соціальних змін, яке обрало українське суспільство, опинившись в кризовій ситуації. Країні-агресору не вдалося реалізувати в Україні широко відомий ще з давніх часів принцип «розділяй та володарюй». Питання консолідації суспільства в даному випадку є певною мірою екзистенціальним викликом. І українці змогли пройти його на надзвичайно гідному рівні.

Література:

1. Сім'я на дві країни. Чи стало в Україні більше розлучень під час війни // РБК-Україна. URL:<https://daily.rbc.ua/ukr/show/razorvannye-otnosheniya-stali-ukraintsy-chashche-1662039143.html>
2. Стали критичні до держави і радикальні. Соціолог Головаха — про вплив на українців тривалої війни і браку великих новин з фронту// nv.ua. URL:<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/viy-na-v-ukrajini-vpliv-na-psihiku-lyudey-radikalizaciya-i-zapit-do-derzhavi-monitorig-50347239.html?code=22edfbbf-ebf9-487a-a673-6b54f5b64051>
3. Більшість українців волонтерять під час війни, 18% – не планують. Опитування// Українська правда. URL:<https://life.pravda.com.ua/society/2023/02/24/253036>

Анна ЮРЕНКО

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Хортицька національна академія, Україна*

ДИНАМІКА ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ НА ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ, ТА НА СЬОГОДНІ

4,5 мільйона українців мають статус ВПО та є вимушено переселеною особою. Дехто мігрував за кордон, налагодив життя та більше не повернеться в Україну, дехто вже приїхав в Україну та почав будувати своє нове життя в країні, а є ті люди, хто був внутрішньо переміщений саме територією України [1]. Внутрішня міграція під час російського повномасштабного вторгнення суттєво змінила функціонування багатьох соціальних інституцій, що відобразилось як на соціальних так і економічних процесах. Тому їх вивчення є важливим завданням для дослідників соціальної динаміки сучасного українського суспільства.

Внутрішня міграція – це переміщення особи з одного населеного пункту в інший в межах своєї країни. Внутрішня міграція в Україні існувала всі роки української незалежності. Зокрема за інерцією продовжився процес відтоку населення з сільської місцевості до міст і головним чином через погіршення функціонування сільської критичної інфраструктури, такої як лікарні, школи та зменшення економічної активності в селах через колосальне скорочення кількості робочих місць в школах незалежно від регіону України. Сприяли цьому процесу і окремі регіональні особливості розвитку

українських регіонів. В той же час максимального актуалізації процес внутрішньої міграції набув в 2014 році після російської анексії автономної республіки Крим та початку військових дій на українській території в рамках АТО та ООС

Звісно загальна причина міграції людей України- це війна. Війна спонукала до появи, або загостренню проблем в країні. Але зараз ми роздивимося основні причини внутрішньої міграції серед українців на початку повномасштабного вторгнення, та на сьогодні.

Причини внутрішньої міграції на лютий- березень 2022 року:

- паніка (на початку війни людьми керувала паніка, вони робили імпульсивні вчинки, які їм ніяк не допомагали). Зазначена причина має психологічні та культурологічні основи так як існують люди, які не можуть вести звичний побут в умовах військових дій. І саме це визначає їх міграційну поведінку;

- обстріли населених пунктів. Взимку 2022 року ворог здійснював масові обстріли населених пунктів в Україні і якщо наразі люди знають та розуміють як собі зарадити та допомогти, то на початку повномасштабного вторгнення людьми керував страх, та як ми вже зазначили велика паніка, тому люди у великій кількості переїжджали в інші більш безпечні міста в країні. Соціально-психологічна особливість обстрілів населених пунктів полягає в тому, що навіть у населених пунктах, що не постраждали від обстрілів на протязі всієї російсько-української війни, значні кількість населення змінила місце проживання саме в очікуванні того, що рано чи пізно обстрілів зазнає і їх населений пункт;

- початок активних бойових дій (у лютому- березні 2022 року велися запеклі бої за деякі населені пункти на наших територіях. Звісно, це також дало привід людям мігрувати в інші міста в Україні, які є більш безпечні). В даному випадку ми можемо говорити про фізичну не можливість безпечного перебування на території свого постійного перебування;

- окупація ворогом територій (з 24 лютого 2022 року ворог здійснював наступ на деякі населені пункти, які згодом були окуповані. Наприклад, Київська область та окупація міст Ірпінь, Бучі та Гостомель. З приводу цього люди масово мігрували. Нажаль, до такого прикладу можна віднести багато міст та селищ на території України). В перші тижні та місяці війни не всі жителі окупованих міст усвідомили небезпеку від окупації і тому міграція з окупованих територій мали хвилеподібний характер, тому цей вид міграції розгортався поступово.

Причини внутрішньої міграції серед людей на сьогодні:

- економічна криза (втрата роботи, люди їдуть в інше місто задля покращення фінансового благополуччя у своїй родині). Економічна криза має і яскраво виражений гендерний аспект так як роботу втратила значна кількість

чоловіків, яка на відміну від жінок не має можливості пошуку роботи закордоном, що і змушує їх мандрувати територією України в пошуках роботи;

- початок обстрілу територій, в яких на початку війни було спокійно (як ми знаємо, на початку війни в деяких населених пунктах України було більш-менш спокійно. Проте ворог теж почав обстріли цих населених пунктів, і звісно людям потрібно було вимушено виїжджати з цих територій в більш безпечне для себе місце). Зазначена проблема здебільшого стосується населених пунктів Нікопольського району Дніпропетровської області, декупованих районів Херсонщини та окремих населених пунктів Донецької області. Де активній бойовій дії почались у другій половині 2022 року;

- переїзд задля початку «нового життя» в іншому місті, можливо в більш безпечному та престижному. На це вплинуло багато факторів, які можуть бути зав'язані між собою, наприклад, виїхати з маленького міста було бажанням людини, проте ніколи не було змоги або приводу. А тут людина втрачає роботу, і вона розуміє, що для неї краще буде почати «нове життя» в більш престижному місті. Де вона зможе створити більш успішну кар'єру, заробити більше грошей, знайти більше можливостей для реалізації свого потенціалу. Тому людина вибирає мігрувати в інше привабливе для неї місто;

- пресинг та катування від ворога на окупованих територіях, це є класичною історією всіх окупованих міст, катування від ворога зазнають майже всі люди, які жили або ще досі живуть в окупації. Окупанти можуть виселити людей зі своїх домівок, побити, вбити. Звісно з приводу цього люди мігрують на території контрольовані Україною. Для зазначеної категорії населення є характерна міграція не в сусідні райони та області, а в населенні пункти не менш як за 500-700 км від свого постійного місця проживання;

- неможливість жити в наявних умовах. Прикладом виступає підлив ворогом Каховської ГЕС, як ми знаємо, деякі населені пункти були затоплені водою, а в деяких тепер немає води. І звісно, це є не придатними та навіть не можливими умовами для життя, тому люди вирішують мігрувати в інші міста, де є комфортні умови для життя).

Зважаючи на все вищеперераховане можемо зробити наступні висновки. Внутрішня та зовнішня міграція на сьогодні є значними викликами сучасного українського суспільства під час воєнного стану. Вироблення механізмів державного та громадського контролю за міграційними процесами набувають особливого змісту та мають важливу нашу в секторі національної безпеки. Саме тому подальші дослідження проблем міграційних процесів та конкретних причин внутрішньої та зовнішньої міграції мають високий ступінь актуальності як для наукової спільноти так і для держави та громадянського суспільства.